

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЇ В СИСТЕМІ ОСВІТИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті висвітлено сучасні інновації в системі освіти Чернівецької області. Деталізовано основні напрями та наведено приклади інноваційної діяльності навчальних закладів. Охарактеризовано організацію дослідно-експериментальної роботи за актуальними проблемами на різних ланках системи освіти області.

Ключові слова: *інновації, інноваційні освітні установи, інноваційна діяльність, наукові інноваційні проекти.*

На докорінних зламах розвитку держави, в умовах перетворення життя суспільства, коли змінюється його ідеологія, система цінностей, моральні ідеали, зростає й ускладнюється соціальна роль педагога, освітнього закладу та системи освіти в цілому.

Закони України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, Національна доктрина розвитку освіти, соціальні перетворення в українському суспільстві змінили орієнтації в галузі освіти та вимагають удосконалення української національної школи. Головна стратегія педагогічної діяльності спрямована на формування духовного світу особистості, розкриття потенційних можливостей та здібностей учнів. Розв’язання цих актуальних проблем можливе тільки на основі широкого використання інноваційних педагогічних ідей та технологій.

Національна доктрина розвитку освіти визначає запровадження освітніх інновацій як один із пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти в Україні. Результатом упровадження елементів нових технологій є всебічно розвинена та соціально адаптована до сучасного життя особистість, яка має відповідну сукупність знань і вмінь з базових дисциплін. Адже в усіх сферах освітньої діяльності відбуваються фундаментальні зміни, що є взаємодетермінуючими і приводять до становлення нової системи освіти з новими функціональними можливостями, структурою, змістом, системою управління та зв’язками із соціальним середовищем. Це положення має принципове методологічне значення для Обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Проблеми розробки та впровадження новацій у систему освіти розглядають такі українські й зарубіжні науковці, як: В. Адольф, А. Бірюков, М. Волинська, Л. Даниленко, Н. Ільїн, Н. Ладижець, В. Лазарєв, Н. Лапін, Б. Мартиросян, В. Нечаєв та ін. У їх працях проаналізовано умови ефективного функціонування системи освіти, розроблено методики навчання, проектування інноваційних педагогічних технологій.

На загальнодержавному рівні інноваційні процеси в системі загальної середньої освіти регулюють Конституція України, Закони України

“Про загальну середню освіту”, “Про охорону дитинства”, “Про інноваційну діяльність” (2000). Питання інноваційного розвитку освіти відображено в Національній доктрині розвитку освіти, Положенні МОН України “Про інноваційну педагогічну діяльність” (2000), “Про експериментальні педагогічні майданчики” (2001).

Активізація цього процесу сприяє становленню авторських шкіл інноваційного типу, діяльність яких спрямована на формування якісно нових, альтернативних концепцій і педагогічних систем. Водночас спостерігається певна неузгодженість інноваційних пошуків науковців, яка виражається відсутністю чіткої цільової спрямованості розробки нововведень. Не менш важливим є суттєве гальмування процесу впровадження вже розроблених новацій.

Мета статті – висвітлити сучасні інновації освітньої галузі Чернівецької області.

Насамперед, визначимо основні поняття дослідження “інновація” та “інноваційна діяльність”.

Так, поняття “інновація” походить від латинського слова “*innovatio, novo*” (змінювати, поновлювати, винаходити) й означає введення нового [1, с. 25].

У сучасній науковій літературі інновації розглядають як нові форми організації праці й управління, нові види технологій, які охоплюють не тільки різноманітні установи та організації, але й певні галузі соціальної життєдіяльності людей [4; 7–10].

Освітніми інноваціями є вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності [2].

Інновації в освіті впроваджуються через *інноваційну діяльність* закладів освіти – розробку, розповсюдження та застосування освітніх інновацій [3; 8–10].

Інноваційна освітня діяльність здійснюється на *всеукраїнському, регіональному* рівнях та на рівні *навчального закладу* [5; 6]. Рівень інноваційної діяльності визначається її змістом, а також масштабістю змін, що вноситься в систему освіти внаслідок застосування запропонованої інновації.

Інноваційна освітня діяльність загальноосвітніх навчальних закладів всеукраїнського рівня передбачає апробацію інновацій та експериментальну перевірку продуктивності й можливості застосування в системі освіти:

- освітніх, дидактичних систем;
- державних стандартів освіти, інваріантної складової змісту загальної середньої освіти.

Інноваційна освітня діяльність обласного рівня може здійснюватися в системі освіти області й передбачає:

- апробацію інновацій, розроблених у ході експериментів регіонального рівня;

– експериментальну перевірку продуктивності й можливості їх застосування.

Інноваційна освітня діяльність на рівні окремого навчального закладу передбачає:

- застосування інновацій;
- експериментальну перевірку продуктивності й можливості застосування інновацій.

Так, серед новацій, які впроваджені в освітній простір Чернівецької області та продемонстрували свою ефективність, доцільно відзначити такі:

1. Реформування органів управління освітою – створення першого в Україні Департаменту освіти і науки, молоді та спорту при ОДА.

Відповідно до розпорядження голови облдержадміністрації “Про структуру обласної державної адміністрації” від 31.05.2012 р. № 353-р, утворено юридичну особу публічного права Департамент освіти і науки, молоді та спорту з чисельністю 42 штатні посади на базі майна та коштів двох управлінь: Головного управління освіти і науки та управління сім’ї, молоді та спорту Чернівецької облдержадміністрації.

Це дало можливість покращити роботу позашкільця та з оздоровлення дітей, наблизити проблеми школи до сім’ї та навпаки.

2. Створення окремого структурного підрозділу “Група моніторингу, господарського обслуговування та аудиту установ освіти області”.

Комунальну установу “Група моніторингу системи освіти, господарського обслуговування та аудиту установ освіти області” створено з метою здійснення об’єктивного моніторингу основних тенденцій розвитку системи освіти області та посилення інспекторського корпусу. Тепер ІІІО не бере участі в жодній перевірці, йдуть виїзди тільки для надання методичної допомоги на місцях.

3. Перехід курсової перепідготовки педагогічних працівників на модульно-рейтингову систему навчання.

Організовано чотири нових форми проведення курсової перепідготовки вчителів:

– двопрофільні курси для педагогічних працівників, які викладають два предмети тривалістю три тижні (108 годин), інтегровані курси, які об’єднують навчальні програми з декількох предметів тривалістю три тижні (108 годин);

– курси за індивідуальною формою навчання для вчителів, які викладають декілька предметів;

– дистанційна форма підвищення кваліфікації для педагогічних працівників, які мають категорії “спеціаліст І категорії”, “спеціаліст вищої категорії” та для вчителів усіх категорій, яким присвоєні звання “старший вчитель” і “вчитель-методист”;

– очно-дистанційна форма для педагогічних працівників, які мають категорію “спеціаліст вищої категорії”, та для вчителів усіх категорій, яким присвоєні звання “старший вчитель” і “вчитель-методист”.

4. Використання інтернет-технологій в управлінні освітою – за провадження інформаційної системи управління освітою (ІСУО), введення в дію сервера Інституту, на платформі якого розміщено сайт Інституту (близько 2000 відвідувачів за день), сайт “Обласна школа лідерів Чернівецьчини”, кімнати вебінарів та середовище он-лайн тестування.

У 2012 р. запроваджено інформаційну систему управління освітою, яка складається з двох етапів. До першого етапу залучено 366 дошкільних навчальних закладів, 418 загальноосвітніх навчальних закладів, 15 професійно-технічних навчальних закладів, 31 вищий навчальний заклад, 35 спортивних навчальних закладів, 18 установ соціальної допомоги; до другого етапу – 422 загальноосвітні навчальні заклади та 14 шкіл-інтернатів. За допомогою ІСУО Чернівецька область успішно взяла участь у Всеукраїнському експерименті із здачі звітності в електронному вигляді (ЗНЗ-1, 77-РВК, 83-РВК тощо).

Загальноосвітні навчальні заклади області І–ІІ, І–ІІІ ступенів забезпечені комп’ютерною технікою в кількості 6139 одиниць.

Всього в ЗНЗ області нараховується 427 навчальних комп’ютерних комплексів (НКК): у міській місцевості – 106, у сільській місцевості – 321. Середній показник із забезпечення комп’ютерами загальноосвітніх навчальних закладів – 18 учнів на один комп’ютер. Загальноосвітні навчальні заклади на 98,5% підключені до мережі Інтернет, 56% з яких мають широкосмуговий доступ до всесвітньої мережі.

Сайт Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (<http://irrobuk.cv.ua/>) функціонує вже три роки. Його відвідувачі можуть отримати доступ до конкретних розробок щодо підвищення та розвитку професіоналізму керівників і педагогічних працівників закладів ЗНЗ, створених результативних технологій навчання педагогів. Постійне вдосконалення форм та методів роботи з учителями, надання можливостей педагогам скористатися новими фаховими здобутками, науковими й практичними досягненнями, спонукання їх до творчості та самореалізації в професійній діяльності – переваги, які пропонує ІППО Чернівецької області нашим освітянам.

5. Регулярне проведення інтернет-зборів для батьків.

Перші батьківські інтернет-збори відбулися 22 березня 2013 р. Головував на зборах директор Департаменту освіти і науки, молоді та спорту Чернівецької облдержадміністрації. Тема відповідала актуальним питанням сьогодення – “Підвищення якості освіти учнів”. У зборах взяли участь 655 осіб у 23 визначених загальноосвітніх навчальних закладах області. Усі бажаючі мали можливість поставити запитання та одразу отримати ґрунтовну відповідь.

А 13 листопада 2013 р. відбулися ІІ батьківські інтернет-збори “Формування духовної особистості – завдання школи та батьківської громади”, на яких було окреслено основні аспекти питання щодо виховного процесу у навчальних закладах краю, що хвилює абсолютно всіх: і батьків, і учите-

лів, і органи управління освітою. Від батьківських колективів з усієї області надійшло близько 160 питань, відповіді на левову частку яких прозвучали у ході II батьківських інтернет-зборів, учасниками яких стали 1705 осіб, які знаходилися у спеціально облаштованих студіях у районних центрах та селах Чернівецької області.

За результатами проведення батьківських інтернет-зборів було прийнято відповідні ухвали й рішення про те, що такі збори будуть відбуватися щоквартально, а за потреби – і частіше.

6. Проведення Крайових зборів керівників закладів освіти.

Уже традиційним для Чернівецької області стало проведення двічі на рік Крайових зборів керівників закладів освіти. У їх роботі беруть участь перші особи державної виконавчої влади краю, ректори вишів, очільники райдержадміністрацій, завідувачі РМК/ММК, директори ЗНЗ, провідні педагоги краю, флагмани освіти. За результатами проведення Крайових зборів відбувається ухвала відповідних рекомендацій, запроваджено звіт про хід їх виконання.

7. Створення унікального навчального закладу – “Багатопрофільний ліцей для малозабезпечених та обдарованих дітей сільської місцевості”, який став експериментальним майданчиком ІІІПО ЧО.

Учасниками навчально-виховного процесу першого року стали 66 учнів-ліцейців з-поміж обдарованих та соціально незахищених категорій дітей сільської місцевості (діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, у тому числі й ті, які перебувають під опікою, діти з малозабезпечених та багатодітних сімей). Навчання в Багатопрофільному ліцеї здійснюється за чотирма профільними напрямками: природничо-математичним, інформаційно-технологічним, суспільно-гуманітарним та іноземна філологія. На сьогодні в ліцеї навчаються 122 учні.

8. Розробка та впровадження Регіональної концепції екологічної освіти та історико-краєзнавчого портрету Буковини.

Концепція є стратегічним документом, що відкриває можливості для розробки Програми розвитку екологічної освіти та виховання в області в цілому й в окремо взятих навчальних закладах зокрема, враховуючи їх специфіку, тип, соціально-економічні, культурні та природні умови району.

Проект “Історико-краєзнавчий портрет Чернівецької області” – це соціальний учнівський проект з висвітлення питань краєзнавчого характеру територіальних громад області. Метою створення історико-краєзнавчого портрету Буковини є активізація пошукової та наукової діяльності, що спрямована на розвиток краєзнавства, популяризацію краєзнавчих досліджень, залучення громадськості й учнівської молоді до національних та духовних цінностей буковинців. Проект реалізується в межах громадянської освіти школярів у позакласній виховній роботі та спрямований на залучення учнів загальноосвітніх навчальних закладів області до пошукової роботи на території громад. Особливістю проекту є те, що саме учні зага-

льноосвітніх навчальних закладів під керівництвом учителів здійснюють опис різних напрямів діяльності територіальних громад.

9. Дострокове виконання програми “Шкільний автобус”.

Протягом 2011–2012 рр. кількість шкільних автобусів збільшилася на 72 одиниці: з 60 на початку 2011 р. до 132 у 2012 р. Окремо варто зауважити, що у 138 закладах області організовано підвезення учнів з особливими освітніми потребами. Загалом виконання заходів Державної цільової соціальної програми “Шкільний автобус” у Чернівецькій області завершено достроково, а організований підвіз дітей сільської місцевості до місць навчання й додому забезпечено на 100%.

10. Соціалізація дітей з особливими потребами, ресурсне забезпечення інклюзивного навчання.

Станом на 1 січня 2014 р., відповідно до Порядку організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах в Чернівецькій області, інклюзивним навчанням охоплено 90 дітей з особливими потребами (із них 28 дітей-інвалідів), які навчаються у 65 класах 41 загальноосвітнього навчального закладу області.

Порівняно з минулим навчальним роком кількість дітей збільшилася на 34, класів – на 22, закладів – на 9.

Із 90 дітей, залучених до інклюзивного навчання, 72 учні навчаються в початкових класах, 18 – у 5–9-х класах.

В області на індивідуальній формі навчається 1046 дітей, з них: 485 – за демографічною ситуацією; 113 – індивідуальне навчання за довідками ЛКК; 448 – індивідуальне навчання за витягами ПМПК.

Протягом 2012–2013 рр. здійснено підготовку 30 педагогічних працівників з інклюзивного навчання (2012 р. – 13, 2013 р. – 17 педагогів).

Науково-методичним центром практичної психології та соціальної роботи ІППОЧО розроблено психолого-педагогічний супровід навчання дітей з особливими потребами, здійснюється системна консультативна робота з батьками та педагогами.

Обласна експертна комісія НМЦППСР ІППОЧО затвердила до використання в роботі з дітьми з особливими потребами в загальноосвітніх навчальних закладах 25 програм роботи працівників психологічної служби.

ОПМПК розроблено індивідуальні навчальні плани, програми для дітей різних нозологій. Інститут здійснює науково-методичний супровід дослідно-експериментальної роботи “Формування гармонійно-функціонуючих психологічних меж особистості як фактор профілактики освітнього гандикапізму” на базі Чернівецької ЗОШ І–ІІІ ст. № 24.

11. Розробка концептуальних засад та організація роботи Школи кадрового резерву з підготовки майбутніх керівників ЗНЗ.

Форма навчання – пролонгована, термін навчання – 2 роки. Кожен рік по чотири очні зустрічі терміном по три дні (типу установчих сесій для студентів-заочників). Вся подальша робота – дистанційна (у кожній групі

свій тьютор). Станом на сьогодні сформовано й працюють чотири групи слухачів (100 осіб) Школи кадрового резерву.

Мета Школи – підготовка нової генерації керівників загальноосвітніх навчальних закладів, які були б готові до управління школою, керівництва персоналом, упровадження інновацій у навчально-виховний процес зокрема та працювати в умовах реформування освіти в цілому.

Завдання: 1) ознайомити слухачів Школи з актуальними проблемами управління освітою; 2) навчити застосовувати знання з теорії і практики управління у професійній діяльності; 3) сформувані готовність до управління навчальним закладом.

Роботу Школи кадрового резерву з підготовки майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів побудовано на основі кредитно-модульної системи в поєднанні з андрагогічною.

12. Організація дослідно-експериментальної роботи за актуальними проблемами на різних ланках системи освіти області.

Нині в Чернівецькій області функціонує 21 дослідно-експериментальний майданчик, з них 2 всеукраїнського рівня (“Забезпечення профільної освіти в освітніх округах шляхом використання мережевих ресурсів” та “Науково-методичні засади функціонування центру раннього розвитку дітей з порушенням слуху в умовах навчально-реабілітаційного центру”). Майданчики регіонального рівня здійснюють дослідно-експериментальну роботу: 5 – ЗНЗ м. Чернівці та області, 3 – ДНЗ, 7 – школи нового типу, 2 – школи-інтернати та 2 – позашкілля.

Висновки. Таким чином, в умовах розбудови національної системи освіти важливого значення набуває інноваційна діяльність загальноосвітніх навчальних закладів, яка характеризується системним експериментуванням інновацій в освітньому процесі. Саме на це спрямована координаційна діяльність Департаменту освіти і науки, молоді та спорту Чернівецької облдержадміністрації та Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці технології розвитку функціональної компетентності керівників загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіону.

Список використаної літератури

1. Ващенко Л. Інноваційні процеси в системі загальної середньої освіти особливості управління / Л. Ващенко // Освіта і управління. – 2003. – Т. 6. – № 3. – С. 97–104.
2. Даниленко Л. Освітній менеджмент: навч. посіб. / Л. Даниленко; за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – Київ: Шкільний світ, 2003. – 400 с.
3. Даниленко Л. Управління процесом здійснення інноваційної діяльності в системі загальної середньої освіти / Л. Даниленко // Післядипломна освіта в Україні. – 2003. – № 3. – С. 70–74.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. / І. М. Дичківська. – Київ: Академвидав, 2004. – 352 с.
5. Клепко С. Шляхи вдосконалення досліджень в освіті / С. Клепко // Управління освітою. – 2004. – № 10–11. – С. 2–3.

6. Олійник В. Система педагогічної освіти та педагогічні інновації / В. Олійник // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2001. – № 4. – С. 61–69.
7. Остапчук О. Шляхи підвищення інноваційного потенціалу методичної роботи / О. Остапчук // Шлях освіти. – 2002. – № 2. – С. 9–15.
8. Паламарчук В. Педагогічні інновації і передовий педагогічний досвід / В. Паламарчук // Післядипломна освіта в Україні. – 2003. – № 3. – С. 74–76.
9. Підласий І. Педагогічні інновації / І. Підласий, А. Підласий // Рідна школа. – 1998. – № 12. – С. 3–17.
10. Романенко М. Координація інноваційної діяльності в системі післядипломної педагогічної освіти / М. Романенко // Післядипломна освіта в Україні. – 2003. – № 3. – С. 13–14.

Стаття надійшла до редакції 06.08.2014.

Билинин Г. И. Современные инновации в системе образования Черновицкой области

В статье освещены современные инновации в системе образования Черновицкой области. Детализированы основные направления и приведены примеры инновационной деятельности учебных заведений. Охарактеризована организация исследовательско-экспериментальной работы по актуальным проблемам в различных звеньях системы образования области.

Ключевые слова: инновации, инновационные образовательные учреждения, инновационная деятельность, научные инновационные проекты.

Bilianin G. Modern Innovations are in System of Formation of Tchernivtsi Area

The article deals with modern innovations in education of Chernivtsi region. Indeed, in modern conditions of development of secondary education in Ukraine an important place of educational occupies innovation activity, characterized by systematic experimentation, testing, and implementation of educational innovations, which have significant value on the educational process. It is aimed at coordinating the Institute of Postgraduate Education Chernivtsi region, whose main areas analyzed in the paper.

Thus, examples of practical ways to achieve this aim are the implementation of educational space of Chernivtsi region such innovations as: reforming of education authorities; transition teachers training courses at the module-rating system of education; using of Internet technologies in management of education; regular conducting of online meetings for parents; development and implementation of the regional concept of environmental education and local historical portrait Bukovina; socialization of children with special needs, resource support of inclusive education; develop the conceptual framework and organization of school of future leaders of the educational institution; organization of research and experimental work on current issues at various levels of the education system area.

According to the author, the solution of these problems is possible only through extensive using of innovative teaching ideas and technologies, and providing the technology of development of functional competence of the educational institution heads in particular region.

Key words: innovation, innovative educational institutions, innovation, scientific innovation projects.